

ΦΥΛΛ. 19

TOM. A.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ.

Κεράτειος κόλπος. Ἡθῇ Τουρκεσσών. Ὑπ.

Νὰ μ' ἐκθειάδουν ἡκουσμάτων Βόσπερον τῆς Θράκης.
Τὴν πόλιν θέλω νὰ ἰδῶ, ποῦ ὡς ὥραία κόρη
'Ερεϊδομέν' εἰς τὸν διπλοῦ αἰγιαλοῦ τὰ ὄρη,
Εἰς τὸ σιλπρὸν κατάσενον ὡς εἰς καθρέπτην κλίνει,
Καὶ τ' ἀργυρᾷ της κράσπιδα μὲ τὸν ἀφρόν του πλύνει.
Θέλω τὰς δύο νὰ ἰδῶ ὥραιας ἀντιπάλους,
Ποῦ ἀμοιβαίως θησαυροὺς ἐπιδεικνύουν κάλλους,
Κ' ἐκτείνουσαι τὰς ὀχθὰς των, ζωγραφικῶς χαμπύλας,
Ὡς νὰ προβαίνοντε γαίνονται ν' ἀντασπασθοῦν ἀλλήλαι.
Καὶ ὅταν εἰς τὸ λευκαγὲς ἑσπερῆς σελήνης
Μύρια κῶπαι τὴν σιγὴν ταραττοῦν τῆς γαλήνης,
Καὶ συμφωνῶσα μουσικὴ ὀργάνων καὶ ᾠμάτων
Τόμος Α',

Σκιρτῶσα διεγείρεται ἐπάνω τῶν κυμάτων,
'Ἢ ὅταν εἰς τὸν λήθαργον βαθείας ἡρεμίας,
'Αἰήσυχος ἡ ἀηδὼν εἰς τ' ἄλση τῆς Ἀσίας
Μὲ μουσικοὺς λαρυγκισμοὺς ἀσπάζεται καὶ ψάλλῃ
Τὸ ῥόδον ποῦ ἀπέναντι εἰς τὴν Εὐρώπην θάλλει,
Τότε ἀμφότεραι ῥοσοῦν μὲ μουσικὰς ἐκστάσεις
Τὰ μέλη ποῦ ἐπιπτετοῦν ἐπάνω τῆς θαλάσσης.

Ἐκ τῆς Παραμονῆς τοῦ Κ. Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆ.

Ὁ πρῶτος τόμος τῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Σ. Δ. Βυζαντινοῦ πρὸ διετίας ἀναγγελθείσης ἱστορικῆς, ἀρχαιο-λογικῆς καὶ τοπογραφικῆς περιγραφῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως δημοσιεύεται κατ' αὐτάς. Εὐτυχήσαντες δὲ νὰ διεξέλθωμεν τὰ μέχρι τοῦδε ἐκτυπωθέντα φύλλα καὶ λαβόντες τὴν ἀδειαν νὰ καταχωρίσωμεν εἰς τὴν Πανδώραν περιχοπὰς τινὰς τοῦ πολυιδῶς ἀξιο-
Φυλλ. 19

λόγου τούτου πονήματος, θέλομεν ἀναμφιβόλως εὐχαριστησέμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ὠφελοῦμενοι ἀπὸ τὴν φιλόφρονά ταύτην διάθεσιν τοῦ συγγραφέως.

Τὰ ἐκδιδόμενα ἐκ διαλειμάτων εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν βιβλία δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς δύο ἀποτόμως ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένα ἄκρα. Ἀφ' ἑνὸς εἰς βιβλία, τῶν ὁποίων ἡ ἀμφίβολος πολυμαθία περιβιβλημένη ὕψος ἀνούσιον, ἐξέρχεται εἰς τὸ κοινὸν ἐπαιτοῦσα τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, καὶ ἀξιουμένη μὲν ἐνίοτε τῆς χρηματικῆς συνδρομῆς του, ἀλλ' ὅχι καὶ τῆς ἀναγνώσεως· διότι τὰ φιλοπνήματα ταῦτα συνήθως ἓνα καὶ μόνον ἔχουσι πιστὸν ἀναγνώστην, τὸν εὐτυχῆ θνητὸν, ὅστις παρήγαγεν αὐτὰ εἰς φῶς. Ἀφ' ἑτέρου, ἡ φιλολογία μας βρίθκει μεταφραζόμενων μυθιστορημάτων, τὰ ὅποια, καὶ τοὶ εἰκονίζοντα ἦθ' ἀλλότρια καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὴ χρηστὰ ἔχουσι, κατὰ δυστυχίαν, πλείστους καὶ προθυμοτάτους τοὺς ἀγοραστὰς καὶ ἀναγνώστας. Βιβλία δὲ καλύπτοντα ἀληθῆ ἐπιστήμην ὑπὸ τὸν ἐπαγωγὸν πέπλον τοῦ θελκτικοῦ ὕψους, τῶν χαριέντων διηγημάτων, τῶν ζωηρῶν εἰκόνων, πρὸ καιροῦ δὲν ἀνεγνώσαμεν εἰς τὴν γλῶσσαν μας· καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι τοιοῦτου ἔργου ἀναγγέλλοντες τὴν προσοχὴν ἔκδοσιν καὶ διδόντες δείγματα τινὰ κατὰ τύχην ἀπὸ διαφόρων αὐτοῦ μερῶν ληφθέντα, παρέχομεν πλείστην εὐχαρίστησιν εἰς τὸ ὕγιές κοινόν.

Τῶνδ' ἐκ τῆς ἐκλογῆς τῆς ὑποθέσεως ὑπῆρξεν εὖ στοχασμός, καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁ συγγραφεὺς διεπραγματεύθη τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἔτι εὐστοχώτερος. Τίς μὴ γινώσκων τὴν Κωνσταντινούπολιν δὲν ἐπεθύμητε νὰ τὴν γνωρίσῃ; Ἡ τίς ἰδὼν αὐτὴν, δὲν ἠρθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν διέλθῃ μετὰ ὁδηγοῦ πιστοῦ ἄμα καὶ χαριέντος; Καὶ πάλιν, τίς, διελθὼν τὰ ἄπειρα αὐτῆς μνημεῖα καὶ ἀποθαυμάσας τὴν μοναδικὴν τοποθεσίαν, δὲν ἐπόθησε νὰ ἔχῃ πρόχειρόν τινα εἰκόνα τῶν περικίλων μεταβολῶν τῆς τύχης ὅσας ἔπαθεν ἡ πόλις ἐκείνη, ἥτις ὑπὸ τὸ ἀχανές θάσος τῶν μιν αἰσθάνων καὶ τῶν κυπαρίσσεων αὐτῆς κρύπτει τὰ ἐρείπια δύο αὐτοκρατοριῶν καὶ τὰ σπέρματα μιᾶς ἄλλης; Τὸ ἔργον τοῦ Κ. Βυζαντίου, ὡς ἐν Δαγερροτυπίᾳ τινὶ τοῦ ἐνεστῶτος καὶ τοῦ παρελθόντος, θεραπεύει μετὰ πλείστης πολυμαθείας καὶ γοητείας καὶ τὰς τρεῖς αὐτὰς ἀνάγκας πάσης Ἑλληνικῆς ψυχῆς. Ἐσχάτως Γάλλος τις κριτικὸς, ὁμιλῶν περὶ τινος ἱστορίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἐπαινῶν αὐτὴν, ἐβεβαίωσεν, ὅτι δὲν εἶναι ἄλλως δυνατὸν νὰ μὴ γράψῃς μὲ χάριν, προκειμένου λόγου περὶ Ὀμήρου, καὶ Πινδάρου, καὶ Θουκυδίδου, καὶ Ξενοφῶντος καὶ . . . καὶ . . . Κατὰ δυστυχίαν πολλὰ ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν παραδείγματα, ὅτι περὶ τοῦ ἀρίστου τῶν ἀντικειμένων εἰμπορεῖ τις νὰ γράψῃ ἄθλια, ὅτι πολλάκις συμβαίνει τὸ εἰκονιζόμενον πρόσωπον νὰ ᾔῃαι ὠραιότατον, ὃ δὲ ζωγράφος μέτριος καὶ ὅτι σπανίως μάλιστα εἰμπορεῖ νὰ ἐπιφωνήσῃ τις τὸ τοῦ Βύρωνος λόγιον περὶ τῆς ὑπὸ Τιτιανῶν ποιηθείσης εἰκόνης τοῦ Ἀριόστου· c'est la poésie du portrait et le portrait de la poésie. Ἀλλ' ἡ γραφὴ τοῦ Κ. Βυζαντίου ἀνεδείχθη ἀνταξία τῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ. Κ. Π.

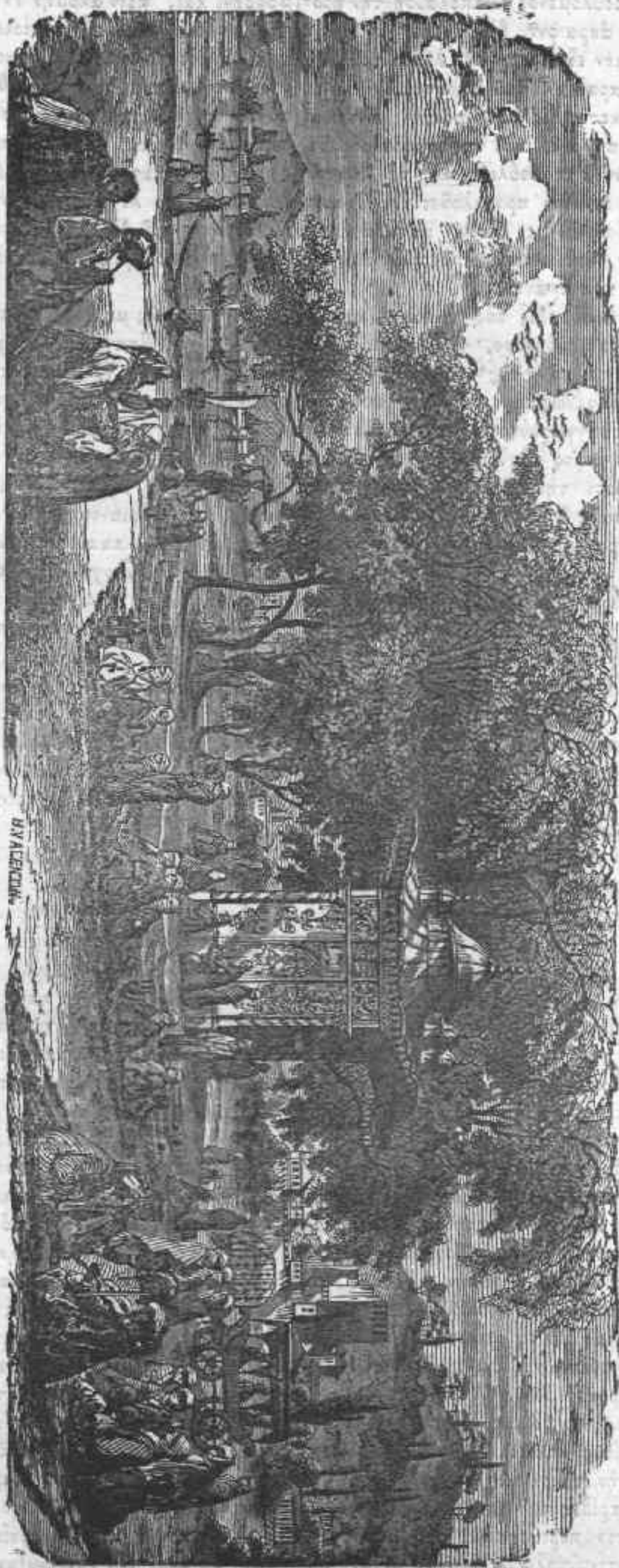
« Ἐὰν εἰπώμεν ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις, ὡς περ κατὰ προνομίαν τινὰ τῆς φύσεως προτίμησιν, εἶνε, διὰ τὴν θέσιν της, ἡ μοναδικὴ πόλις τῆς οἰκουμένης, οὐδὲν λέγομεν καινόν, συνεπιμαρτυροῦντας ἔχοντες ὁλοὺς τοὺς τε ἀρχαίους καὶ νεωτέρους περιηγητὰς καὶ ἱστορικοὺς. Τὰ δύο ἐκ τῶν τριῶν μέρη τοῦ παλαιοῦ Κόσμου, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Εὐρώπη, ἐκεῖ συνερχόμεναι, ἐξεῖονται, οὕτως εἰπεῖν, ἀλήθως· αἱ δύο θάλασσαι, ἡ Μεσόγειος καὶ ὁ Πόντος, εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς δωροφοροῦσιν ὅτι ὀγαθὸν περάγουσιν αἱ πλέον ἀπωκισμένοι χῶραι· ἡ Προποντὶς προμηθεύει αὐτὴν ἐκ γειτόνων μὲ τὰ θαλάσσια προϊόντα, ἐν ᾧ αἱ εὐροὶ πεδιαδὲς τῆς Θράκης καὶ Βιθυνίας προσκομίζουσι τὰ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Ἀς ἀκούσωμεν, περιγράφοντα μὲ ὅλην τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μούσης τὴν μεγαληγορίαν καὶ καλλιπείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν θέσιν, ἓνα τῶν κορυφαίων αὐτῆς πανηγυριστῶν. » Εἰ γὰρ καὶ « μὴδὲν ἕτερον λέγειν ἔχομεν, λέγει περὶ αὐτῆς Μανουὴλ ὁ Χρυσολωρᾶς, ἀλλ' ἡ πρὸς ἀμφοτέρους τὰς ἡπείρους, τὴν τε Εὐρώπην λέγω καὶ Ἀσίαν, θέσις· » ἀλλ' ἡ συνάφεια τῆς τε ἀρκτῶος καὶ μεσημβρινῆς « θαλάσσης, ὥστε τῇ μὲν διὰ τῶν ἡπείρων, τῇ δὲ διὰ « τῶν θαλάσσων, μᾶλλον δὲ δι' ἀμφοτέρων, ὡς περ ἐν « κοινῷ τινι συνδέσμῳ συνάπτειν καὶ κλείειν αὐτὴς ἀ- « π' ἀλλήλων, ὡς περ ἐπὶ πυλῶν Ἰσταμένην, τὴν « οἰκουμένην καὶ τὰ ἐπὶ ταύτης ἔθνη, τίσιν οὐκ ἂν « δόξειεν οὐ μόνον χρήσιμον καὶ ὠραῖον, ἀλλὰ καὶ « βασιλικόν εἶναι; » Ὁ δὲ Πολύβιος, ὁ ἀκριβέστα- « τος οὗτος τῶν τοποθεσιῶν ζωγράφος » Βυζάν- « τιοι, λέγει, κατὰ θάλατταν εὐκαιρότατον οἰκοῦσι « τόπον, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν, « πάντων τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ. . . Μέ- « γιστα μὲν γὰρ καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις περιγίγνεται λυ- « σιτελὴ πρὸς τοὺς βίους διὰ τὰς τῶν τόπων ιδιότη- « τας· ἅπαν γὰρ τὸ μὲν περιττεῦθον παρ' αὐτοῖς, ἐξ- « αγωγῆς· τὸ δὲ λείπον, εἰσαγωγῆς ἐτοίμου τυγ- « χάνει καὶ λυσιτελοῦς, ἄνευ πάσης κακοπαθείας « καὶ κινδύνου· πολλὰ γὰρ μὴν καὶ τοῖς ἄλλοις εὐ- « χρηστα δι' ἐκείνους ἅπαντ' ἄ. Διὸ, καὶ κοινοὶ τινες « ὡς εὐεργέται πάντων ὑπάρχοντες, εἰκότως ἂν οὐ « μόνον χάριτος, ἀλλὰ καὶ ἐπικουρίας κοινῆς τυγ- « χάνοιεν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν « βυρβάρων περιστάσεις. »

Ὅθεν ἐκπαλαὶ καὶ ποιηταί, καὶ ῥήτορες, καὶ ζω- « γράφοι, αὐτὴν ἔλαβον ὡς θέμα τῆς εὐφυΐας των, καὶ δὲν ὑπάρχει σχεδὸν συγγραφεὺς, οὔτε ἀρχαῖος οὔτε νεώτερος, ὅς τις ἀναφέρων αὐτὴν, δὲν ἐξήσκησε τὸν κάλαμόν του πρὸς ἐπαινὸν της. Ἀλλὰ κάμμία περι- « γραφὴ, ὅσον ζωγράφου καὶ ὑποτεθῆ, δὲν ἐφικνέται πρὸς ἑκφράσιν τοῦ αἰσθήματος, τὸ ὅποιον, ὡς ἀρχέτυπος καὶ νευρώδης ποίησις, κυριεῖται ὁλόκληρον τὸν θεατὴν, ὅταν ἐπισκεφθῇ κατὰ πρῶτον τὴν μεγαλόπολιν ταύτην. Καὶ διὰ τοῦτο, ὅσα μεγάλα καὶ συλλάβη τις ἰδέαν περὶ αὐτῆς πρὶν τὴν ἰδῆν, ἰδὼν αὐτὴν ἐννοεῖ ὅτι ἔμεινεν ὁπίσω τῆς ἀληθείας καὶ ἐνῶ ἡ καρδίᾳ ἀπολαμβάνει πληρέστατα τῆς τοῦ θεάματος ἡδονῆς, ἀναδρ- « ούσης, οὕτως εἰπεῖν, ἀφ' ὅλων τοῦ σώματος τῶν πόρων, ἐνθουσιασμός καὶ ἡ φαντασία εἰς μάτην

προσπαθεῖ νὰ στηρίξη·
τὸ αἰσθημα τοῦτο ἐπὶ
τοῦ πίνακος ἢ τοῦ
χάρτου· διότι ὁμοιά-
ζει ὀπτασίαν μᾶλλον
Περσικοῦ διηγήματος
ἢ πραγματικόν τι. Ἐ-
θεν δικαίως εἶπεν ὁ
συγγραφεὺς τῶν Μα-
τύρων, ἄφ' οὗ τὴν ἐ-
πεσκέφθη, ὅτι: « On
« n' exagère point
« quand on dit que
« Constantinople
« fre le plus beau
« point de l uni-
« vers ».

Ἄλλ' ἐν' ἀπολαύ-
σει, τις ὅλην τοῦ θαύ-
ματος τοῦτου τὴν ἡ-
δονὴν, πρέπει νὰ ἴδῃ
τὴν Κωνσταντινούπο-
λιν κατὰ πρῶτον ἀπὸ
τῶν ἄκρων τῆς Χελ-
κηδόνας καὶ τοῦ Ἡ-
ραίου (Φενέρ-μπαγ-
τοῦ), καὶ νὰ τὴν ἴδῃ
φωτισμένην ὑπ' ἀνα-
τέλλοντος τοῦ ἡλίου,
καὶ εἰς ἡμέραν τινα
τοῦ θέρους· ὁ ὅτι τότε
εἶναι πλήρης ἡ ἐκτε-
σίς του, καὶ, ἐν δὲν
ἔλαβέ ποτε τοῦ καλοῦ
ἡέαν, τὴν συλλαχβά-
νι τότε καθ' ὅλην τὴν
ἐκτεσίν της.

Ἄς φαντασθῇ τις
σύγκραμα δυσδιάκρι-
τον γεωλόφων, διη-
θισμένων ὡς διὰ σφάλ-
του, ποῦ μὲν διὰ κα-
ταλεύκων περιπτέρων
(χιοσκίων) περισχια-
μένων ὑπὸ καταπρα-
σίνων καὶ ῥαδινῶν κυ-
παρίστων· ποῦ δὲ ὑπὸ
ναῶν Ὑοθωρακικῶν
στεφανωμένων μὲ μο-
λυβδοσκεπάστους θό-
λους, ὑπὲρ τοὺς ὁροί-
ους ἀνατέλλουσιν ὡς
χρυσοφασεῖς λαμπάδες
εἰς λεπτοφυεῖς ἐκείνοι
καὶ κατάλευκοι τ' ἔρ-
γοι· μυριάδας οἰκτῶν
πολυχρόων, οἷτις εἰς,

συνεχόμεναι πρὸς ἀλ-
λήλας ἐφ' ὅσον ἐφι-
κνεῖται ἡ ὄψις, ὁμοι-
άζουσι Περσικὸν τά-
πητα ἐστρωμένον ἐπὶ
τῆς χλόης· καὶ εἰς τοῦ
τάπητος τοῦτου τὰ
κράσπεδα, παρεκτει-
νόμενα ὡς ἂν χροσσι-
τὰ ἀναρίθμητα τῶν
προσωραϊσμένων πλοί-
ων καταρτία· καὶ τὴν
θαλασσίαν λειοκύμονα
νὰ ἀντανάκιξ τριγύ-
θεν τὰ ἀντικείμενα
ταῦτα· καὶ ἐπὶ πᾶσι
τὸν γλυκὺν οὐρανὸν
τῆς Ἀνατολῆς ἀπο-
τελοῦντα τὸ δάπεδον
τῆς εἰκόνας. Ἰδοὺ ἡ
Κωνσταντινούπολις ἐν
ἀπόπτῳ!

Ἄλλ' ἐὰν θελήτης
νὰ ἀναλύσῃς τὸ παν-
όραμα τοῦτο, καὶ νὰ
τὸ θεωρήσῃς ἐκ τοῦ
πλησίον, σθέννυται ὁ-
λος ὁ ἐνθουσιασμός
σου. Στενωποὶ σκολιοί,
ὅπου μόλις τέσσαρες
ἄνθρωποι δύνανται νὰ
στραφῶσι· γήπεδον
ἄνισον, βορβορώδες,
γέμον λεπρῶν καὶ
δυσμόρφων σκύλων,
ἐργαστήρια σκοτεινὰ,
ῥυπαρὰ, ἐτοιμόρροπα·
τετραὶ βραδυπορουσῶν
καμήλων, ἢ ὄνων ἀ-
χθοπορούντων οἰκεδο-
μητίμους ὡς ἐπὶ τὸ
πολὺ ὕλας· πλησίον
δὲ δυσώθους τινοῦς
βορβοροῦ καὶ ἐν ἀνθι-
ρὸν τὴν βαρὴν καρ-
εῖον, ὅπου γυμνοὶ κα-
δὲς ἀγοραῖοι ῥοφῶσι
καρὲν ἢ καπνὸν, λε-
σχηνεύοντες ἢ κυβεύ-
οντες μυριάδες δὲ
πωλητῶν καὶ ἀγορα-
στῶν συνωθουμένων
καὶ θορυβούτων. Ἰ-
δοὺ ἡ Κωνσταντινού-
πολις ἐκ τοῦ σύνεργου!

Καὶ διὰ τοῦτο ὁ βουλόμενος ν' ἀπολαύσῃ τὴν ἡδονὴν τῆς θέας αὐτῆς ἀκραιφνῆ, δὲν πρέπει νὰ θεωρῇ πλησίον του· ἀλλ' εἰ μὲν εἶναι εἰς τὸν λόφον τοῦ Πέραν, νὰ βλέπῃ τὴν παραλίαν τοῦ Σκουταρίου καὶ τὸ Σαράγιον· εἰ δὲ εὐρίσκεται εἰς τὴν πόλιν, νὰ θεωρῇ τὴν κρηπίδα τοῦ Τοπ-χανέ, καὶ τὸ Σταυροδρόμιον, καὶ τοὺς λόφους τῶν Ταταβούλων, καὶ τὸ Κατάστενον· διότι ὅλα τὰ ἄνωθεν προσηλοῦσι τὴν ὄρασιν, καὶ καθ' ὅσον μεταβάλλει τις θέσιν, μεταβάλλεται καὶ τὸ σκηνογράφημα, καὶ περιπατεῖ περικυκλωμένος ὑπ' ὅλην τῆς ὀπτικῆς τὴν ἀπάτην.

Ὡστε ἡ Κωνσταντινούπολις τὰς καθαυτὴ καλλωνὰς αὐτῆς, μαραινόμενας οὐδέποτε, τὰς ἐκλήροδοτήθη ὑπὸ τῆς φύσεως, καὶ τὸ πᾶν τῆς λαμπρότητός της εἶνε ἡ θέσις της. Ἐπομένως ἐὰν ἀποσείσῃ ποτὲ τὰ προσκόμματα, λέγει συγγραφεὺς τις Γάλλος, ὅσα παραλύουσι κατὰ μέγα μέρος τὰς φυσικὰς αὐτῆς εὐπορίας, καὶ δυσκολεύουσι τὴν εὐημερίαν της, θέλει ἐντὸς ὀλίγου κατασταθῇ ἡ ὠραιότερα, πλουσιωτέρα, ὀχυρωτέρα, ὑγιεινότερα καὶ τερπνοτέρα πόλις τῆς οἰκουμένης.

Ἀλλ' ὁποία ἦτον ἄρά γε ἡ ἀρχαία Κωνσταντινούπολις, ἡ Κωνσταντινούπολις τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τῆς ὁποίας δὲν σώζεται πλέον εἰμὴ μόνον τὸ σκελετόν; Ὅποιον ἄρά γε μεγαλεῖον εἶχον οἱ ὑπερμήκεις ἐκεῖνοι Ἐμβολοὶ, οἱ ὑπερύψηλοι κίονες, οἱ χρυσαυγίζοντες θόλοι τοσαύτων ναῶν καὶ μοναστηρίων καὶ παλατίων, ὅταν καὶ μόνος ὁ ἀγωγὸς τοῦ Οὐάλεντος (Μποζδογάν-κεμερί), διασωθεῖς ὡς τοῦ σκελετοῦ τούτου ἡ νωτιαία ἀκανθα, προσβάλλῃ, καὶ τοι κατὰ τὸ ἥμισυ σχεδὸν ἡκρωτηριασμένος, πόσον μεγαλοπρεπῶς τὴν ὄρασιν; Ὅποιαν ἐντύπωσιν ἀποτελεῖ ὁ ὑπερεκτεταμένος ἐκεῖνος Ἰκπόδρομος μετὰ τοὺς εἰκοσιτέσσαρας αὐτοῦ κίονας, τῶν ὁποίων ἐξ μόνους ἐπρόφθατε νὰ ἴδῃ καὶ νὰ θαυμάσῃ ὁ Γούλλιος, μετὰ τῶν ἀνδριάντων καὶ ἀγαλμάτων πλῆθος, ὡς τὰ πλεῖστα ἀριστουργήματα τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος τεχνιτῶν; Ταῦτα πάντα δύναται τις νὰ φαντασθῇ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ν' ἀπεικονίσῃ· διότι εἰκόνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἰκόνες δηλαδὴ ἄξιας τοῦ ὀνόματος, δὲν διετηρήθησαν.

Εἶπομεν ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως σήμερον δὲν ἀναλογεῖ μετὰ τὸ ἐξωτερικὸν της, καὶ τιαύτη εἶν' ἡ ἰδέα ὅλων ἀνεξαίρετως τῶν Εὐρωπαίων, ὅσοι τὴν ἐπισκέφθησαν· ὁ Τουρνεφόρτιος μάλιστα παραβάλλει οὐκ ἀφυῶς αὐτὴν μετὰ τοὺς ναοὺς τῶν παλαιῶν Αἰγυπτίων, οἱ ὅποιοι ἐξώθεν μὲν ἐξέπληττον τοὺς ὀρῶντας μετὰ τὰ κολοσσαῖα καὶ κατὰ τεχνὰ ἐκεῖνα προτύλαιά των, ἐσωθεν δὲ ἦσαν φωλεοὶ κυνῶν, γαλῶν καὶ κροκοδείλων. Ἀλλ' ἡ πρόληψις εἶνε ὑπερβάλλουσα, καὶ τοι, ὡς πρὸς τοὺς ξένους, καὶ ἰδίως τοὺς Εὐρωπαίους δικαιολογημένη. Συνειθισμένοι εἰς τὴν σημερινὴν τάξιν καὶ εὐρυθμίαν τῶν μεγαλοπόλεων τῆς πατρίδος των· προκατειλημμένοι ὑπὸ φορτικῶν τὸ πλεῖστον περιγραφῶν, αἵτινες παριστάνουσι τὴν Κωνσταντινούπολιν πλέουσαν ἐντὸς βόρβου· ἄπειροι τῶν ἡθῶν, τῶν ἐθίμων, τῆς γλώσσης τοῦ τόπου, βλέπουσι φυσικῶς τὰ πάντα ὑπὸ μαύρην

μορφήν, καί, πρὶν ἀκόμην ἐπισκεφθῶσιν ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως καὶ σχηματίσωσιν ἐκ παραθέσεως γνώμην, ρίπτουσι ψῆφον μέλαιναν. Θρυλλεῖται μάλιστα ὅτι Ἀγγλος τις, ἅμα περιῆλθε φθάτας μετὰ τὸ πλοῖον αὐτοῦ τὸν Κόλπον, ἀνεχώρησεν αὐθαρεὶ χωρὶς νὰ πατήσῃ τὴν ξηράν. Ἀλλ' ἰδιοτροπία τιαύτη μόνον εἰς σπληνιδῶντα κάτοικον τοῦ Λονδίνου ἐπιτρέπεται ἴσως, τοῦ Λονδίνου λέγω, τὸ ὅποιον ἔχει συνοικίας πολὺ χειροτέρας τοῦ Παλατᾶ, ὅπου οἱ κάτοικοι, αὐτὸ τοῦτο βορβοροκοῖται, γεννῶνται καὶ ἀποθνήσκουσιν εἰς τὴν λάσπην.

Ὅστις ὁμως μὴ θροσούμενος ὑπὸ σπερμολογιῶν, καὶ γνωρίζων ὅτι ἅπαντα πόλεις ἔχει τὸν Παλατᾶν τῆς καθ' ἑαυτὴν ἔχει καὶ τὰ Ἠλύσια τῆς, θελήσῃ νὰ περιέλθῃ ὡς παρατηρητὴς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ εὕρῃ καὶ ὁδοὺς μεγαλοπρεπεῖς καὶ συνοικίας εὐρύθμους καὶ καθαρίας, ἃς διοδεύσῃ τὴν Μέσσην καλουμένην ὁδὸν (Διδάν-γιολὸν) ἀπὸ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἄχρι τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως· ἃς ὑπάγῃ εἰς τὸ Κούμ-καπὺ καὶ Γενι-καπὺ, ὅπου αἱ νεόδμητοι συνοικίαι τῶν Ἀρμενίων δὲν ὑποχωροῦσιν εἰς πολλὰς τῶν Εὐρωπαϊκῶν πόλεων τὰ πρωτεῖα· ἃς περιέλθῃ πρὸ πάντων τὰς εὐρυχωροὺς πλατείας, τὰς περὶ τὰ αὐτοκρατορικὰ τζεαμιά, σκιαζόμενας ἀμφιλαφῶς ὑπὸ ἀειθαλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δένδρων, ἐν ᾧ αἱ πλείονες ἐκκλησίαι τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου, καθὼς τὸ παρετήρησε καὶ ὁ Τουρνεφόρτιος, εἶναι πνιγμέναι μετὰ ξύστενων πῶν, σκοτιζομένων ὑπὸ ῥυπαροτάτων ἐργαστηρίων, καὶ τότε ἃς κρίνῃ ἐκ παραθέσεως.

Ὁ Κεράτιος Κόλπος.

Σχιζόμενος ὁ Βόσπορος περὶ τὸν προβολὸν τῆς Βυζαντινῆς ἁκρας, τῇ μὲν φέρεται κατὰ τὸ μείζον καὶ δεξιότερον αὐτοῦ μέρος πρὸς μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν Προποντίδα· τῇ δὲ, κατὰ τὸ ἀσθενέστερον, κάμπτων πρὸς δυσμὰς, σχηματίζει τὸ καλούμενον Κέρας κόλπον μετὰξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Γαλατᾶ, τὸν κοινῶς Κεράτιον καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Χρυσάκερας (Corne d'or).

Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀναμφιβόλως ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐτοῦ τε τούτου καὶ τῶν εἰς τὸν μυχὸν αὐτοῦ εἰσβαλλόντων δύο ποταμῶν. « Ἐοικὼς γάρ » ἐλάφου κέρατι, λέγει ὁ Στράβων, εἰς πλείους » σχίζεται κόλπους, ὡς ἂν κλάδους τινάς. « Ὅθεν, σημειοὶ ὁ Κ. Ἀνδρεώσσης, καὶ τὸ περὶ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Τίγριδος καὶ Εὐφράτου χωρίον ὀνομάζεται Κορνά, τὸ ὅποιον σημαίνει Ἀραβιστὶ κέρας, καὶ συνηγεῖ μετὰ τὸ Γαλλικὸν corne.

Ἀλλ' ἡ μυθολογία, τερατευομένη περὶ τὰ τῶν τόπων ὀνόματα μάλιστα, ἐπλάσε καὶ περὶ αὐτοῦ τὰ περὶ Κεραέσσης ἐκεῖνα τῆς Ἰούς, ἐκτεθησόμενα ἐν τῷ περὶ τῶν μυθολογικῶν παραδόσεων τοῦ Βυζαντίου κεφαλαίῳ.

Τῆς φυσικῆς ταύτης αἰτίας συνεπελάβετο καὶ ἄλλως, ὡς πρὸς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Χρυσάκερος, καὶ ἡ μοναδικὴ αὐτοῦ ὡς λιμένος εὐχρηστία, καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ προσγινομένη ἀνέκαθεν εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἀφθονία,

προχέουσα πανταχόθεν τὰ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἑμῆς προϊόντα, καὶ ἀναδεικνύουσα τοῦτον Ἀμυλθείας τῷ ὄντι Κέρως, ὡς πρὸς τὴν πόλιν καὶ τοὺς κατοίκους τῆς. Ὅθεν καὶ βλέπομεν τὸ σύμβολον τοῦτο εἰκονιζόμενον εἰς πολλὰ τῶν Βυζαντίων νομίσματα.

Ὅτι δὲ εἶχε τὸ πάλαι προμηχεστῖρας καὶ πλειότερας εἰσοχὰς τε καὶ ἐξοχὰς, καὶ ἐπομένως τὴν ἀπὸ τοῦ ἐλαρείου κέρατος ἐπωνυμίαν κυριωτέραν, φαίνεται ἀπὸ τῆς περιγραφῆς τοῦ Διονυσίου. Αὐτίκα γὰρ πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τὸ πρὸς τὴν πόλιν, ἐκτὸς τοῦ τριπλοῦ λιμένος τοῦ περὶ τὸν Βοσπόρον, ἦσαν, κατὰ τὸν συγγραφεὰ τοῦτον, αἱ Σκιρραϊνίδες καλούμεναι Πέτρσι, καὶ μετ' αὐτὰς τὰ λεγόμενα Κύκλα, λιμένες πάντως κυκλοτερεῖς, περὶ τὰς ὑπὸ τοῦ τετάρτου λόφου πρὸς δὲ τὸ βόρειον αὐτοῦ κλίτος ὁ καλούμενος Αὐλιών, κόλπος δηλαδὴ ἐπιμήτης, ἔπειτα τὰ καλούμενα Χαϊράγεια, κόλπος ἄλλος, ἔπου τῶρα ὁ ναυσταθμός, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλος τρίτος, ὁ καλούμενος Βόλος, διότι παρεχίμαζον ἐν αὐτῷ οἱ ἰχθύες. Ὅλα ταῦτα ἐξέλιπον πρὸ πολλοῦ, συγχωσθέντων καὶ ἐποικοδομηθέντων τῶν τόπων, ἀπ' αὐτῶν ἀλόγη τῶν χρόνων τοῦ Ἀρκαδίου, κατὰ τὸν Ζώσιμον.

Τὴν εἰσοδὸν τοῦ κόλπου τούτου σχηματίζουσι δύο ἀκρωτήρια, πρὸς μεσημβρίαν μὲν τὸ Βοσπόριον (Σαραιμπούρου), πρὸς ἄρκτον δὲ τὸ καλούμενόν ποτε Μέτωπον. Προχωρεῖ δὲ ἀπ' ἀνατολῶν θερινῶν, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς δυσμὰς χειμερινὰς, ἔπειτα δὲ πρὸς δυσμὰς θερινὰς, περὶ τὰ ὀκτὼ στάδια· ἐκεῖθεν δὲ καμπτόμενος πρὸς μεσημβρίαν, καὶ ὀκτὼ τὰς ἀπάσας σχηματίζων καμπὰς, ἐκτείνεται εἰς μήκος 60 μὲν σταδίων, κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ Γύλλιον, ὑπὲρ τὰ 40 δὲ κατὰ τὸν Προκόπιον, 80 δὲ κατὰ τὸν Χαλκονδύλην, λογιζομένους τὸν ὅλον αὐτοῦ περίβολον, ἀκριβέστερον δὲ εἰς μίλια 5-6 (4000 τοῖσαις ἢ 9 χιλίομετρα), καὶ περατοῦται εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βαρβύσου.

Τὸ δὲ πλάτος αὐτοῦ εἶνε πρὸς μὲν πλειότερον, πρὸς δὲ ὀλιγώτερον τοῦ ἐνὸς μιλίου. Περὶ μὲν γὰρ τὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ, « ἐπὶ πέντε πλατύνεται σταδίους », κατὰ τὸν Στράβωνα, ἢ 300 Ῥωμαϊκὰ βήματα, κατὰ τὸν Λεὺγκλάδιον· ἀκριβέως δὲ, κατὰ τὸν Κ. Ἀνδρεώσσαν, εἰς 500 ὀργυῖας ἢ 2,000 μέτρα· ἐκεῖθεν δὲ, στεναιόμενος βαθμηδὸν ἄχρι μέσης τῆς τοῦ Γαλατᾶ παραλίας, ἔπου ἐξευκταὶ οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἡ ἔξω γέφυρα, συστέλλεται εἰς τρία στάδια καὶ τι πρὸς· εἴτα πάλιν βαθμηδὸν πλατυνόμενος, εἰς ἕξ ἀνοίγεται σταδίου, ἢ τὸ πλατύτατον. Ὅστε τὸ πλάτος αὐτοῦ, κατὰ μέσον ἔρον, εἶνε 400 πήχεων.

Τὸ δὲ βάθος διαφέρει κατὰ τὰς θέσεις· ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ στόματος ἄχρι τοῦ μέσου δὲν εἶνε πούποτε σχεδὸν ὀλιγώτερον 20 ποδῶν, κατὰ τὸν Γύλλιον, πολλὰ γοῦ δὲ ὑπερβαίνει καὶ τοὺς 30, καὶ ἑνταχοῦ καὶ τοὺς 40. Ἀφ' οὗ περάσῃ τις ὁμῶς τὴν πόλιν καὶ προχωρήσῃ μέχρι τῶν τοῦ ποταμοῦ ἐκβολῶν, τὸ πλείστον τοῦ πυθμένος αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τὸ πρὸς μεσημβρίαν, εἶνε τελματώδες, ὅθεν καὶ τὸ πλείστον αὐτοῦ μέρος σημειωμένον διὰ πασσάλων, τὰ δὲ ὕδατα θαλερώτερα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο, κατὰ τὸν Διονύσιον, ὅλον τοῦ-

το τὸ πέρας τοῦ κόλπου Σαρὰ θάλασσα. Περὶ τὸν μυχὸν δὲ ἤδη αὐτὸν, πρῶτον μὲν ἀπαντῶσι οὖρταις, ἔπειτα τέλματα, καὶ τέλος περὶ τὰ 30-40 νηϊδία, ἀποτελοῦντα διαφόρους εὐρίπους, τὸ πλείστον ἀδιαπλεύτους.

Ὁ θαυμάσιος οὗτος κόλπος, περιεχόμενος πανταχόθεν ὑπὸ βουνῶν, καὶ ὀκτάκις, καθά προεῖρηται, περικλόμενος, εἶνε, διὰ τὸ σπάνιον τοῦτο τῆς φύσεως προτέρημα, ἐντελὲς ἀπὸ τῶν ἀνέμων ἀσφαλίσμενος, μὴ διαπνεόμενος ὑπ' αὐτῶν κατ' εὐθείαν μήτε ἀπὸ δυσμῶν μήτ' ἀπ' ἀνατολῶν διὸ καὶ, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Προκοπίου, « λίμνη ἐστὶ πανταχοῦ, εἰς τοῦ ὁποῖου τὴν εἰσοδὸν » ἐπειδὴν ἅπαρ αἱ νῆες ἴκωνται, ἀνυβέρ- » νητοὶ τε τὸ λοιπὸν ἴασι, καὶ ἀπροβουλεύτως ὀρμίζονται » « Ἔνθ' ὑψηλῆς μὲν ὁ ἐκπλους, εὐχερῆς » « στερος δ' ὁ κατάπλους· ἐνθα γαλήνην εὐρεῖάν ἐστιν » « εὐρεῖν γὰρ τὰς θυέλλας καὶ καταγίσιν. » Εἶνε δὲ πόσον ἀγγιδαθῆς, ὥστε τὰ τρίκρατα ἤδη πολεμικὰ πλοῖα πρὸς αὐτὰς τοῦ ἐν αὐτῷ ναυσταθμοῦ τὰς κρηπίδας ἐπὶ κλίμακος ὀρμεῖν, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Στράβωνος. Καὶ τῷ ὄντι εἰς αὐτὸν ἐφαρμόζονται τὰ τοῦ Ποιητοῦ:

« . . . λιμὴν εὖρμος, ἐν' οὗ χρειῶν πέριμχός ἐστιν,
« οὐδ' ἐνὸς βαλέειν, οὔτε προνήσει ἀνάψαι »
« ἀλλ' ἐπικέλευστας μέλαι χρόνον, εἰσὶν αὖ ναντίων
« θυμὸς ἐπορεύη καὶ ἐπινεύουσιν ἄηται. »

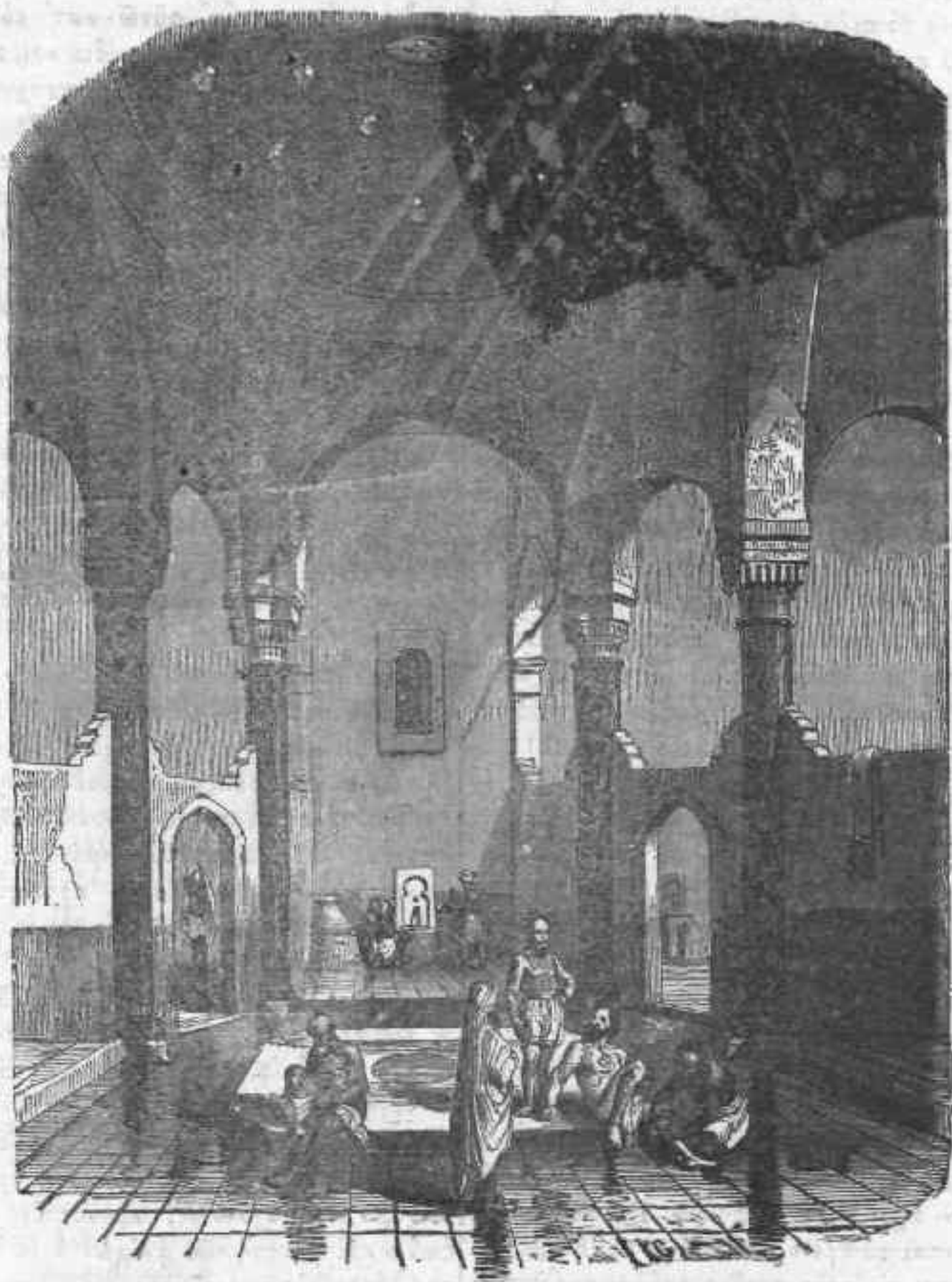
δηλαδὴ, καθὼς λέγει ὁ Προκόπος, « ὀρμιζομένης ἐν- » « ταῦθα νηὸς, τὴν μὲν πρῶτην τῇ θαλάσῃ ἐπῆρθαι, » « τὴν δὲ πρῶταν ἐγκαθῆσθαι τῇ γῇ. » Ὅστε λογιζέται ὅχι μόνον ὁ ἀσφαλέστερος καὶ εὐρυχωρότερος, ἀλλὰ καὶ ὁ εὐχερηστότερος τῶν λιμένων τῆς οἰκουμένης. Εἰς ἅπαντας γὰρ τοὺς ἄλλους λιμένας, λέγει ὁ Γύλλιος, ἀπαιτοῦνται κωπία ἢ ἰστία πρὸς εἰσοδὸν ἐν αὐτῷ δὲ εὐδαιτέρῳ τούτων ἐστὶν ἀνάγκη, ἐνορμιζομένων αὐτομάτως τῶν πλοίων τῷ φυσικῷ τοῦ Βοσπόρου καὶ αἰδῖφ βέμματι. « Ὁ γε μὴν λιμὴν, λέγει Μανουὴλ ὁ Χρυσολωρᾶς, νικῶν, οἶμοι, τοὺς ἀπανταχοῦ μεγέθει » « καὶ ἀσφαλείᾳ, πάσας ἀν' τὰς ἀπανταχοῦ γενομένας » « τριήρεις καὶ ὀλκαδας εἰς τε ὦν δεῖξασθαι. » Τὸ μὲν γὰρ Βοσπόριον ἀκρωτήριον, ἐφ' οὗ ὑψοῦται, ὥσπερ ἐπίτηδες, προσέχων τῶν ἄλλων ὁ πρῶτος λόφος, σχηματίζον εἶδος ἀγκῶνος, προσσπίζει αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐξωθεν καὶ ἀνατολικῶν ἀνέμων· ὁ δὲ δεύτερος καὶ τρίτος λόφος, ὑποχωροῦντες ἐνδοτέρῳ πρὸς μεσημβρίαν καὶ οἱ λοιποὶ προσέχοντες πρὸς ἄρκτον, ἀσφαλίζουσι πανταχόθεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν νοτίων καὶ δυτικῶν πνευμάτων· ὁ δὲ τέλος τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῶν Ταταβούλων, παρατεινόμενοι ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, διατηροῦσιν αὐτὸν ἀκλυστον ἀπὸ τῶν βορείων ἀνέμων.

Ὁ κόλπος οὗτος ἐλέγετο, καθά προεῖπομεν, καὶ Στενόν. Ὅθεν ὁ Ζωναράς τοποθετεῖ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μάμαντος ἐν τῇ κατὰ τὸ Στενὸν τοποθεσίᾳ. Κατὰ συνεκδοχὴν δὲ, καὶ « Κόλπος τῶν Συκῶν, » καὶ « Πέραμα, » ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Γαλατᾶ περάματος, περὶ οὗ ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Ἐκλείετο δὲ τὸ πάλαι, κινδύνου ἐπικειμένου, καὶ δι' ἀλύσου, ἐκτεινομένης ἀπὸ τῆς περὶ τὸ Βοσπόριον

ἀκροπόλεως καὶ τοῦ ἐντὸς αὐτῆς πύργου τῶν Μυχγά-
νων, ἄχρι τοῦ καταντικρὺ Γαλατικοῦ πολειγνίου. Τοῦ-
το ἐγένετο πᾶλλήκις· ἰδίως δὲ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύ-
ρου τῷ 739, ὅτε, ἐπιδραμόντων στόλῳ κατὰ τῆς πό-
λεως τῶν Σαρρακηνῶν, ὑπὸ τὸν Σουλεϊμάν, υἱὸν τοῦ
Καλίου Ἀμπδ-οὐλ-μελέκ, « διὰ νυκτός τὴν ἄλυσιν
« ἐκ τοῦ Γαλάτου ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς μυστικῶς ἀ-
« νίστειλεν (1). » Ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν Γαλλοβινετῶν

διέσπκε τοὺς ὑπερμεγέθεις κρίκους τῆς ἀλύτεως ταύ-
της, λέγων ὅτι ὠνομάζετο Aquila, Ἀετός (2). Ἐπὶ
πᾶσι δὲ, κατὰ τὴν τελευταίαν ὑπὸ τῶν Γούρκων πο-
λιορκίαν, ὁ αἰδίδιος Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, προ-
παθὼν πᾶσι τρόποις νὰ διασώσῃ τὸ ζώπυρον τῆς χρι-
στουδου Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας, ἐξέτεινε τὴν αἴν-
σιν ταύτην ὁ ἀπὸ μέρους τῆς πόλεως τῆς
καλουμένης Ὠρίας, εἰς τὸ τοῦ Γαλατῆ μέρος, »

πολιορκίας τῆς πόλεως ἡ αἴνσις αὕτη ἡτορᾶντε παρο-
μοίως τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου· ἀλλ' οἱ Οὐγενετοὶ διέβ-
ρηξαν αὐτὴν διὰ τῆς τῶν τριήρων αὐτῶν ῥύμης· ὁ δὲ
Δανδολος διέσωσε καὶ τὸ ὄνομα τῆς τριήρους, ἥτις

κατὰ τὴν Δουκαν. Πρὸς τὸν φραγμὸν ὁμοῦς ταῦτο, ὁ
ἀνυπόστατος Μεχμὶδ ἀντεμικχανήτατὸ τὴν θρυλλαν-
μένην ἐκείνην ὑπερμεγέθην τῶν τριήρων του.

Παρά τὴν αἴυσιν ταύτην, ὁ Κομνηνὸς Μανουήλ

[1] Τὸ ὅποιον ὁ Γουρναφόριος ἐξέλεγε ἐντὶ τοῦ Ἐχελάρου καὶ τῆς
ἐννι, τεταμένη ἡ αἴνσις ἐμποδίζει μὲν τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλ' ἐμποδίζει
συγχρόνως καὶ τὰ ἐμπειρικά ἢ ἐπικουρικά πλοῖα νὰ εἰσπλεύσωσι, καὶ μάλιστα
ὅταν, καθὼς συνέβη τότε, ὁ ἀπικαιρὸς διαρκέσῃ μῆνας ἐντὶ, ἀ-
νασταλείας τῆς ἐλπίσεως, τὰ πλοῖα τῶν Σαρρακηνῶν δὲν ἐτόλμασαν νὰ
εἰσπλεύσωσι, προδίδοντα μὴπως ἐπειτα, ἐκταθείας αὐτῆς, συλλεγθῶσι
καὶ διαφθερῶσιν ἐντὸς τοῦ κόλπου, ὡς ἐντὸς κόρυς. Περὶ δὲ τοῦ
ἐπιθέτου αὐτοῦ αὐτοῦ, διδονόμου εἰς τὸ εἰκονομαχίῳ Λέοντι α. Δὲν ἔ-
λει ἀπορήσῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅφ' οὐ ἴδῃ εἰς τὸ 1°. Μέρους τῆς παρούσης
πραγματείας, εἰς οἱ τίτλοι αὗτοι, κατανήσαντες ἀπλῶς τριαδικοί, ἰδίως

δόντο ἀδικήσας εἰς δλου. τοὺς αὐτοκράτορας, ὅποιον ἤ ποτε καὶ ἦσαν τὰ
φρόνημα αὐτῶν περὶ τῶν θεοκρατικῶν δογμάτων. Ἀρκεῖ δὲ μὴν ἐν-
ταῦθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ μὲν ἱερός Κύριλλος ὁ Ἀριστολόγος Εὐσεβ-
ὲς αὐτοῦ ὠνομάζει τὸν ἀρκαίνοντα Κωνσταντῖνον ὁ δὲ δευτὸς Εὐσεβ-
ιος, ἐπιστέλλων πρὸς Ἀντονόμιον τὸν Δάκον, χαλεπαίνει, ὡς ἡμε-
ιστοὶν, περὶ τὸ δόγμα, γράφει ὅχ' ἦτο· ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ προταυνοῦν τὸ
ἴχνη τῆς Αὐτοῦ Εὐσεβείας.

(2) Καὶ ὁχι Aquila, Βερίας, καθὼς τὸ ἐξέλεγε ὁ Βλάδης (De
Gestis Venet.)

ἔγχε προθέσει, φαίνεται, καὶ δευτέραν, ἐκτεινομένην ἐπὶ τῆς τῶν Μαγγάνων Μονῆς μέχρι τοῦ πύργου ἢ τῶν πύργων, οὗς εἶχεν οἰκοδομήσῃ ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους, κατὰ τὸν Μ. Χρυσολωρᾶν, ἀσφαλίζων οὕτως ἔκτον τὸν Βόσπορον, καὶ ἰδίως τοῦ Γαλατᾶ τὸ πολίχνιον καὶ τοὺς ἐκεῖ παροικοῦντας Γενουησίους, ἀπὸ τῆς ἐφόδου τῶν Οὐγενετῶν, καθὼς αὐτὸ τοῦτο ἐπραξε πρὸ αὐτοῦ, κατὰ τὸν Διάκονον Λέοντα καὶ Νικηφόρον ὁ Φωκᾶς, φοβούμενος τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Τούρων.»

« Ἄλλ' αἱ γυναῖκες ; ὦ ! αἱ γυναῖκες ! περὶ αὐτῶν οὐδεὶς οὐδέποτε λόγος παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ εἶνε ἡ χειροτέρα προβολή, ἡ μεγαλητέρα ἀναίδεια, ἡ παράτασις τῶν κυριωτέρων τῆς χρηστοχειρίας κανόνων, τὸ νὰ ἐρωτήσῃ τις Τούρκον περὶ τῆς γυναικὸς του, ἐκτὸς μόνου τοῦ ἱατροῦ. Ὅσκις δὲ συμπέσῃ περὶ τῆς Κυρίας λόγος, ὁ Τούρκος μεταχειρίζεται περιφράσεις: Οἱ παρ' ἐμοί, Οἱ κατ' οἶκον, Ἡ τῆς οἰκίας νεᾶνις, κτλ. Τί κάμνουσιν ἐν τούτοις αἱ δαίλαισι αὐταί, τὰς ὁποίας ὀργνοῦσιν αἱ Εὐρωπαῖαι, ὡς κατακλείστους καὶ φρουρουμένας ὑπὸ λόχου μαύρων καὶ δυσειδῶν εὐνούχων ; Γελῶσι καὶ ἀποροῦσιν ἀκούουσαι, ἂν συμπέσῃ ποτὲ ν' ἀκούσωσιν, ὅτι ταλανίζονται ὡς στερημένοι ἐλευθερίας, ἐν ᾗ ἀπολαμβάνουσι πᾶσαν ὄσσην τὰ ἔθνη ταῖς συγχωροῦσιν. Ἡ Ὀθωμανὶς, ἀνατρεφόμενη ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν ἰδέαν ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς δημιουργίας τῆς γυναικὸς εἶνε νὰ κάμῃ τὸν ἄνδρα εὐδαίμονα, καὶ ὅτι εἶν' ἐπομένως φύσεως ὑποδεεστέρας, θεωρεῖ καὶ ὀνομάζει κύριον ἑαυτῆς τὸν σύζυγον, καὶ ἀφωσιωμένη εἰς τὰ οἰκιακά της ἔργα καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων της, πρὸς τὰ ὅποια ἡ φιλοστοργία της δὲν ἔχει ὅρια. Καὶ αὐτὰ δὲ ἀνταμείβουσιν ὅχι μόνον τὰς μητέρας ἀλλὰ καὶ τὰς τροφούς αὐτῶν μὲ ἀπεριόριστον σέβας, τοῦ ὁποίου τὸ παράδειγμα δίδει πρῶτος ὁ Σουλτάνος ὅθεν καὶ βλέπομεν τόσας Σουλτάνων μητέρας (Βαλιδὲ) ἰσχυράσας τὰ μέγιστα ἐπ' αὐτῶν. Ὁ σύζυγός της ἀφ' ἑτέρου (καὶ ἐννοῶ πάντοτε τὸν μὴ ἐξηχρηωμένον καὶ καθαυτὸ Τούρκον) εἶνε πρὸς αὐτὴν πάντοτε ἡπιώτατος καὶ περιποιητικώτατος· τὸ δὲ αἰσθημα τοῦτο εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον διαρκέστερον καὶ εὐγενέστερον, ὅσῳ προέρχεται ἀπὸ συμπαθείας πρὸς τὸ ἀσθενέστερον φύλον. Ὁ Τούρκος ὅχι μόνον οὐδέποτε τολμᾷ νὰ ὑψώσῃ κατὰ τῆς γυναικὸς του χεῖρα, καθὼς ὅλοι σχεδὸν οἱ χωρικοὶ τῆς Εὐρώπης, ἀλλ' οὔτε νὰ φανῇ ἀτακτῶν ἐμπρὸς της· καὶ ἐάν ποτε τύχῃ νὰ μεθυσθῇ, ὑπάγει νὰ ἀνανήψῃ εἰς τῆς μητρὸς ἢ τῆς ἀδελφῆς του τὸν οἶκον. Ἐχουσι δὲ καὶ τινὰ ἀστείαν παραβολὴν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν τρόπον τοῦ ἀκρίπτεσθαι αὐτῶν ὡς πρὸς τοῦτο. Ἐάν ἡ γυνὴ ἐπλάσθῃ, λέγουσιν, ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ, εἶναι φύσει στρεβλὴ, καὶ θέλων τις νὰ τὴν ἰσάσῃ, κινδυνεύει νὰ τὴν συντρίψῃ. Ἡ Ὀθωμανὶς ἐπομένως ἐξέρχεται ὁσάκις θέλει, συνωδευμένη ὑπὸ προβεβηκυίας τινὸς συγγενοῦς ἢ θεραπαινίδος· ἀπαῖξ τῆς ἐβδομάδος ὑπάγει κατὰ θρησκευτικὸν χρέος εἰς τὸ λουτρὸν, καὶ ἐκεῖ διατρίβει ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν, μανθάνουσα τὰ τῆς γειτονείας ἀνέκδοτα καὶ ἐπιδεικνυμένη τὰ τζεβαέρια της· οὐδέποτε δὲ ὁ σύζυγος ἀρνεῖται πρὸς αὐτὴν τὴν διασκεδάσιν ταύτην. Κεκαλυμμένη τὸ πρόσωπον καὶ τὸ σῶμα,

διέρχεται ἀγνώριστος τὰς πλειότερας ὁδοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων ὅλοι παραμερίζουσιν ἐμπροσθέν της· καὶ ὁ σύζυγός της αὐτὸς, ἐάν τὴν συναπαντήσῃ, ἢ δὲν τὴν γνωρίζῃ, εἰότι ὅλων τὰ γὰμ-ἰχρόμια εἶναι ὁμοιόμορφα, ἢ διαβαίνει σιωπηλὸς, χωρὶς νὰ δώσῃ ἀναγνώρισεως σημεῖον. Εἰς δὲ τὸν γυναικωνίτην αὐτῆς εἶναι καθ' ὅλην τῆς λέξεως τὴν δύναμιν οἰκοδόσποινα, καὶ οὔτε ὁ σύζυγός της αὐτὸς τολμᾷ νὰ εἰσέλθῃ, ὁσάκις πρὸ τῶν θυρῶν βλέπει ξένης γυναικὸς πέδιλα.

Τὸ πλειότερον ὕδωρ τῆς πόλεως δαπανᾶται εἰς τὰ λουτρά, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάγκη δὲν εἶναι φυσικῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικῶς ἀπαραίτητος διὰ τοὺς Ὀθωμανούς, δογματίζοντας ὅτι τὸ λούσιμον τοῦ σώματος ἐξαλείφει τὰ ἁμαρτήματα τῆς ψυχῆς. Διὰ τὰς γυναῖκας δὲ αὐτῶν, παρεκτὸς τῆς ἀνάγκης ταύτης, τὸ λουτρὸν εἶνε, καθὼς προείπομεν, καὶ μέσον διασκεδάσεως, καὶ γίνεται, χρεωστικῶς μὲν κατὰ πορασκευὴν, πολλάκις δὲ καὶ δις τῆς ἐβδομάδος, τὸ κέντρον τῶν γυναικείων ἐκστρατειῶν. Ἐκεῖ διαγούσιν ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν, συνομιλοῦσαι, καπνίζουσαι, χορεύουσαι, τραγωδοῦσαι, ἢ θεωροῦσαι καὶ ἀκούουσαι τὰς ἄλλας ἀδούσας καὶ χορευούσας. Τὰς σκηναὺς ταύτας τοῦ Τουρκικοῦ γυναικείου λουτροῦ μόνῃ ἡ Lady Montague καὶ εἶδε καὶ περιέγραψεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐξ ἀκοῆς καὶ ἐξ εἰκασίας μόνον.

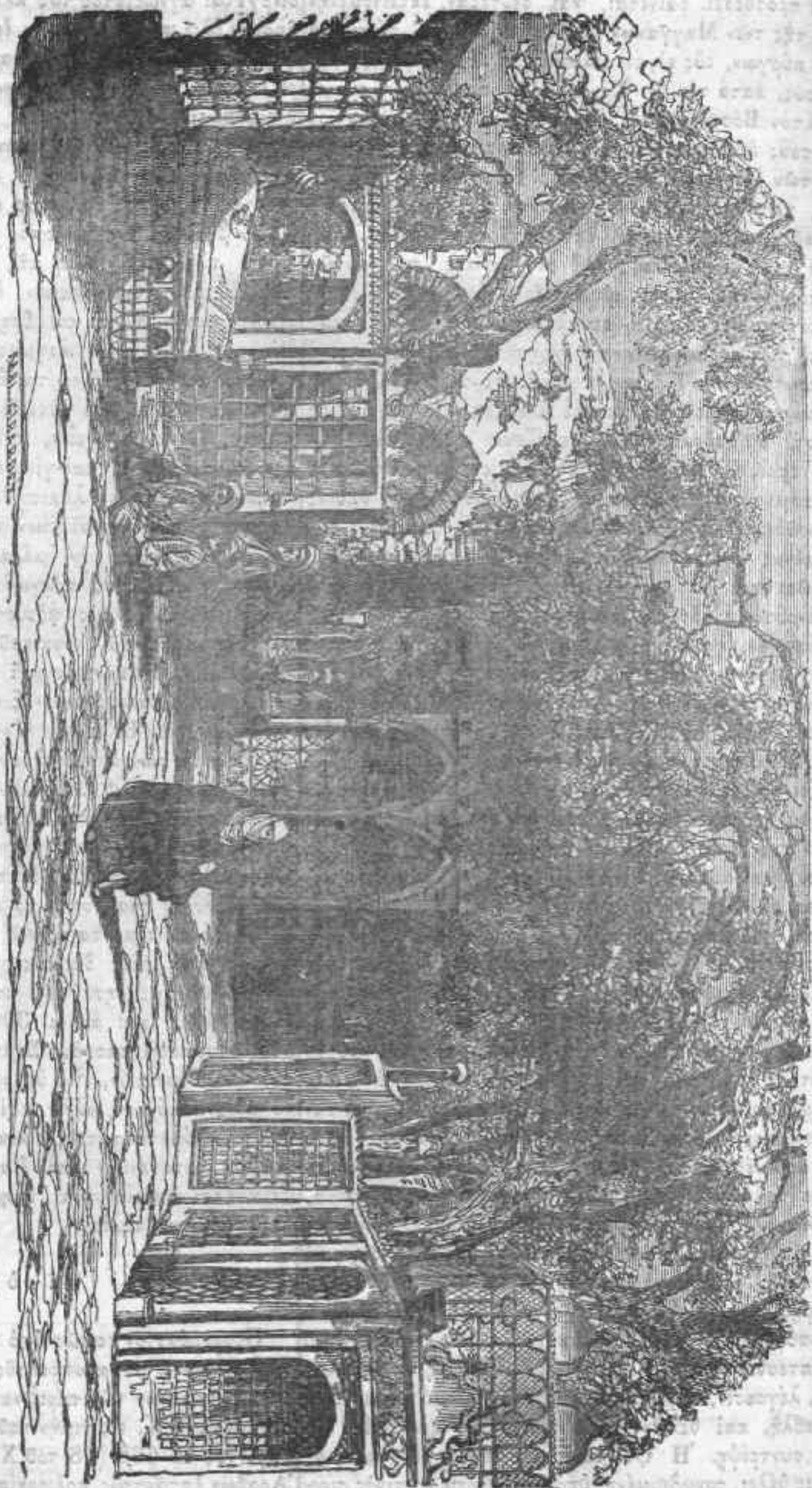
Τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον εἶχεν εἰκοσιτέσσαρα λουτρά, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ἦσαν μεγαλοπρεπέστατα, καὶ στολισμένα μὲ πλῆθος εἰκόνων καὶ ἀνδριάντων. Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου ἡριθμοῦντο ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀκτὼ μεγάλα δημόσια λουτρά (θέρμαι), ὧν ἐπισημότερον τὸ τοῦ Ζευξίππου, καὶ 153 ἰδιωτικά. Ἐπὶ Γυλλίου ἦσαν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν δημόσια λουτρά, ἐξ ὧν τὰ πεντήκοντα διπλᾶ (μέρος δηλονότι διὰ τοὺς ἄνδρας, καὶ μέρος διὰ τὰς γυναῖκας) καὶ μέγιστα. Ὁ Chevalier ἐμέτρησε περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος 130, καὶ ἄλλοι 300, ὧν ἐπισημότερον τὸ τοῦ Μουσταφᾶ-πασσᾶ. Συμπεριλαμβανομένων ὁμῶς καὶ τῶν ἰδιωτικῶν, εἶνε ὑπὲρ τὰ 1,000, διότι ἐκάστη οὐ μόνον Τούρκου, ἀλλὰ καὶ Γραικοῦ, καὶ Ἀρμενίου, ὁπωσοῦν εὐκαταστάτου, οἰκία ἔχει καὶ τὸ λουτρὸν της, εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ διακόσμησιν τοῦ ὁποίου οἱ ἰδιοκτῆται ἐπιδείκνυνται ὅλην αὐτῶν τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ φιλοκαλίαν.

Ἐ ἰ ο ὑ μ π,

Προφερόμενον κοινῶς ὑπὸ τῶν Γραικῶν Ὑπὶ, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ μεγαλοπρεποῦς τζαμίου ἀνεγερθέντος ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν πέριξ ναῶν καὶ παλατίων ὑπὸ Μεχμέτ τοῦ Β', εἰς τιμὴν τοῦ ἐνταῦθα φονευθέντος καὶ ταφέντος τῷ 668 (48 τοῦ Χχιτζρέ) ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἐπταστοῦς πολιορκίας τῆς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου Ἐμποῦ-Ἐϊοῦπ (Ἰῶβ), ἐνὸς τῶν Χαλιδ-Ἐνδερῆ (βοηθῶν καὶ ὁπαδῶν τοῦ Μωάμεθ), υἱοῦ τοῦ Ζαῖδ-οὐλ-Κοραῖμπ ἐκ Μεδίνης, τοῦ ὁποίου τὸν τάφον ἀνεκάλυψε κατ' ὀπτασίαν, τῇ τρίτῃ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἡμέρᾳ, ὁ τότε παρὰ τῷ πορθητῇ Σουλτάνῳ ἐν πολλῇ ὑπολήψει Σείχης Ἀχ-σέμσ-οὐδ-δὶν (λευκὸς ἡλιτ

ος τῆς πίστεως). Ὁ τάφος οὗτος κεῖται ὑπὸ κυλινδρείδῃ μεγαλοκρεπέστατον θόλον, σκεπασμένος μὲ πολύτιμον ὕψωμα, καὶ φωτιζόμενος ὑπὸ 70 καὶ ἐπέκεινα ἀνοιγμάτων λύχνων καὶ δύο παχυτάτων λαμπάδων, τὴν μὲν πρὸς τῇ κεφαλῇ, τὴν δὲ ἐτέραν πρὸς τοῖς ποσίν, ἔχει δὲ μεγίστην παρὰ τοῖς Τούρκοις ὑπόληψιν ὡς θαυματοργός, καὶ μάλιστα τὸ παρὰ πόδας αὐτοῦ πηγάδιον, εὐρεθὲν μετ' αὐτοῦ συγχρόνως. Πρὸς τὴν κεφαλὴν δὲ τοῦ τάφου ἔρτηται ἐπὶ δάρατος σημαία, περιτυλιγμένη εἰς πράσινον περικάλυμμα, ὡς σύμβολον τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ καιμένου, χρηματίσαντος σημιοφόρου, τὸ πρῶτον μὲν τοῦ Μισάμεθ, ἔπειτα δὲ τοῦ Α'. Κχαλίφου Μουαβιέ.

Τὸ Τζεσμίων τοῦτο, τοῦ ὁποῖου ὁ πρόναος εἶνε κεκοσμημένος ὑπὸ δώδεκα κίωνων Θηβαίου λίθου, εἶνε πάντοτε ἀνοικτόν· διότι συντρέγουσιν εἰς αὐτὸ οἱ εὐλαβεῖς παμπληθεῖ, διαφοροφῶντες κηρία, θυμιάματα (ἀγαλλοχοὶ ἑμβασιν κτλ.) καὶ γουσίον. Προσῆρτηται δὲ αὐτῷ ἐν πτωχοτροφίῳ μὲ πλῆθος θόλων, τρεῖς εἰσόδους κατὰ πρόσωπον, μίαν βρύσιν, καὶ μίαν πολὺ προχουσαν κορωνίδα, τῆς ὁποίας ἡ δροφή εἶνε ζωηρότατα καί μὲ πολλὴν εὐκαλίαν χρωματισμένη. Πρὸς τὸ μεσημβρινόανατολι-

κὸν δὲ αὐτοῦ μέρος ἐντεταχίσθη τῇ 13 Ἰανουαρίου τοῦ 1732, ἐπὶ Σουλτάν Μωχμεδὺ τοῦ Α'. τὸ ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ θεσαυροφυλακίῳ τότε ἀνευρεθὲν ἐκτύπωμα ἀνθρώπου δῆθεν ἔχοντος ἐπὶ μιᾷ πέτρας, τὸ ὁποῖον ἐνομήσθη ἔχοντος τοῦ π.δός τοῦ Προ-

φήτου (καδὲμ. βασιλείου), » λάμπον, λέγει ὁ Ἰστορὺς » κὸς Σουλτάν, ὑπὸ μαρμαρυγῶν αἰώνιων, καθὼς τι μέτωπα τῶν Χουρρί (1). »

[1] Παρθένου τοῦ Μωχμεθωικού παραδείσου.

Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, εἰς τὸν ὁποῖον κατ' οὐδένα τρό-
πον δὲν ἐπιτρέπεται ἡ εἰσοδος εἰς τοὺς ἀλλοθρήσκους,
ζώννυνται πανηγυρικῶς τὸ ξίφος (1) οἱ διάδοχοι Μεχ-
μέτ τοῦ Β'. Σουλτάνοι, καθὼς τὸ περιζώσθη καὶ αὐ-
τὸς ὑπὸ τοῦ ῥηθέντος Σείχη. Ἡ τελετὴ αὕτη, γινομέ-
νη 6-9 ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Σουλτάνου,
λέγεται Τακλίτι-Σσερίφ (Σσερίφ;). ὁ δὲ Σείχ-
ούλ ἡτλάμης, ζωννύων τὸν Σουλτάνον τὸ ξίφος, ἐκ-
φωνεῖ τὴν εὐχὴν ταύτην. » Δώῃ σοι Κύριος τὴν χρησό-
τητα Ὁσμάν τοῦ προπάτορός σου! « Ὑπάρχει δὲ κα-
τεσκευασμένη πρὸς τοῦτο ἐξέδρα τις μαρμαρίνη ὑπο-
κάτωθεν θόλου, ἀνεχόμενου ὑπὸ τεσσάρων κίωνων, ἐν
τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς, ἐκεῖ ὅπου εἰς τὸ ἀλλὰ τζαμία εἶνε
συνήθως ἡ φιάλη τῶν ἀγνισμῶν. Ἐν αὐτῷ τελεῖται
καὶ τὸ Κουρμπάν-Μπαϊράμ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου.

Παρεκτός δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐϊούμπ, τὸ προάστειον
τοῦτο ἔχει καὶ ἄλλα δέκα τζαμία, ἐξ ὧν δύο τὰ με-
γαλῆτερα, καὶ τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν καλεῖται Σαλή-
Μαχμούτ-πασσά-τζαμιά. Παρεκτός δὲ
τούτων εἶνε εἰς τὸ Ἐϊούμπ καὶ πλῆθος ἄλλων Μαυσω-
λείων καὶ παλατίων, κυρίως τῶν βασιλίδων, τοῦτο μὲν
διὰ τὸν τάφον τοῦ Ἐϊούμπ, περίξ τοῦ ὁποῖου περί-
πλείστου ποιοῦνται νὰ ταφῶσιν οἱ εὐλαβέστεροι καὶ
πλουτιώτεροι τοῦτο δὲ διὰ τὴν ὠραιότητα καὶ τὸ εὐ-
χρίμερον τῆς θέσεως, ὅπου ὁ κόλπος εἶνε πάντοτε
σχεδὸν νήεμος, καὶ τὰ περίξ ἀείποτε χλοηφόρα. Ὅθεν
καὶ ἡ ἀπόψις τοῦ προαστείου ἔχει τι ἰδιαίτερον, διὰ τὸ
πλῆθος τῶν χρυσωμένων θόλων καὶ μινυρέδων του.
Ἀλλ' ἀπὸ τινων ἡδὴ ἐτῶν, προτιμηθέντος, ὡς εἶπομεν,
τοῦ Βασπόρου πρὸς κατοικίαν τῶν μεγιστάνων, τὰ ἐν-
ταῦθα παλάτια ἡρημάθησαν ἢ μετεδλήθησαν εἰς τε-
χνουργεῖα, ἰδίως δὲ ἡ ἀπὸ τῶν βυρσοδεψείων δασυδία
καθίστησιν αὐτὸ σχεδὸν ἄβυστον, καὶ τοὶ ἄλλως ἐρρύ-
ματομημένον δι' ὁμαλωτάτης καὶ πλατυτάτης ὁδοῦ, ἡ-
τις διατείνει δεινρόφυτος ἐκατέρωθεν καθ' ὅλον αὐτοῦ
τὸ μήκος.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἐν αὐτῷ Μαυσωλείων διακρίνεται,
διὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ μεγαλοπρέπειάν του, καὶ τοὶ
ἐπιτετηδευμένον, τὸ τοῦ περιφήμου ναυάρχου Κιου-
τσούκ-Χουσεῖν-πασσά, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα, ὡς πρὸς
τὴν βελτίωσιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ ναυτικοῦ καὶ ἄλλας
οὐσιώδεις μεταρρυθμίσεις, δικαίως τάττεται μετὰ τῶν
τοῦ Χαῖρ-ουδ-δίν, Πιρί-πασσά, Κασήμ-πασσά, Κχι-
λίτζ - Ἀλή-πασσά καὶ Γαζή-Χαστάν-πασσά. Ἀρ-
γυρώνητος, ἀγορασθεὶς εἰς παιδικὴν ἡλικίαν ὑπὸ τῶν
σωματεμπόρων τῆς Γεωργίας, εἰσῆχθη εἰς τὸ παλά-
τιον, καὶ συνανειράφη μετὰ τὸν Σουλτάν-Σελήμην εἰς
τὸ Κιόφασι, τοῦ ὁποῖου τὴν εὐνοίαν προσηλωσας εἰς
ἐαυτὸν, διετήρησεν αὐτὴν ἀμετάπτωτον ἄχρι τέλους,
ἐναντίον τῶν ῥαδιουργιῶν τοῦ περιφήμου Βαλιδέ-κε-
αῖᾶ Ἰουσοῦφ-ἀγᾶ, ἀξιοθεὶς νὰ νυμφευθῇ καὶ τὴν ἐξα-
δέλφην τοῦ Κυρίου του, Σουλτάναν Ἐσμᾶ, θυγατέρα
τοῦ Σουλτάν-Ἀμπδ-ούλ-χαμήτ καὶ ἀδελφὴν τοῦ
Σουλτάν-Μαχμούτ. Ὁ τάφος του, ἀποθανόντος τῇ

22 τοῦ μηνὸς Σεβᾶλ τοῦ 1218 τοῦ Χιτζρέ, εἶνε
πλησίαν τοῦ προῤῥηθέντος πτωχοτροφείου, ἀποτελῶν
συνάρτημά τι εὐθυγώνιον ἐκ λευκοτάτου μαρμαροῦ,
ἐπὶ τοῦ ὁποῖου φαντάζουσι διάφορα ἐπίχρυσα ἐμβλη-
ματικά κοσμήματα, παναίρια ὀπωροφόρα καὶ ἀνθοφό-
ρα κτλ. Πρὸς τῇ κεφαλῇ δὲ τῆς λάρνακος, κεκαλυμ-
μένης, ὡς ἔθος, μετ' ὕψους σπρικόν, ἐσχηματίζεται ἐπὶ
κίονος τὸ καθούκιόν του ὡς Πατσᾶ· χρυτῇ δὲ τις ἐπι-
γραφὴ, ποίημα τοῦ περιφήμου Ἱστοριογράφου Βασσίφ-
ἐφέντη, ὕμνεῖ μετ' Ἀσιατικὸν ὕψος τὰς ἀρετὰς τοῦ
κειμένου· ἡ δὲ ἀειθαλής πύξος καὶ ἡ μυρσίνη στολί-
ζουσιν ὁμοῦ μετὰ τὰς κυπαρίσσους τὴν περιφέρειαν τοῦ
Μαυσωλείου. Ἰδοὺ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ τάφου του, δείγ-
μα τῆς τροπικῆς τῶν Ἀσιανῶν γλώσσης, ἐκ τῆς εἰς τὸ
Γαλλικὸν μεταφράσεως τοῦ Περτουζιέρου.

» Ὁ Θεὸς μόνος εἶνε αἰώνιος

» Τὸ πηδάλιον τῆς ὁλκάδος τῆς ψυχῆς του διευ-
» θύνθη ὑπὸ τοῦ βραχίονος τοῦ Θεοῦ, τοῦ καινοῦ ἡ-
» μῶν κυβερνήτου, πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ ἄλλου Κό-
» σμου· τὸ πλοῖον τοῦ σώματος τοῦ ἀνδρός τούτου,
» ἐξόχου τὴν ἰκανότητα, διεκρίνετο ἐν τῷ Τέρσ-χανέ,
» καθὼς ὁ φακὸς εἰς τὴν παρεῖαν νεάνιδος. Ἀλλ' ἐπὶ
» τέλους ὁ ἀνεμὸς τῆς τύχης, διαφρήξας τὰ ἱστία καὶ
» συντρίψας τὸ πλοῖον, κατεπόντισεν αὐτὸ εἰς τὸν
» ὠκεανὸν τῆς θείας ἀγαθωσύνης. Τότε ἤκουσε τὴν
» ἐξῆς προσαγὴν. » Ἐπᾶνε λθεπρὸς με· » προσ-
» ταγὴν τὴν ὁποίαν ὁ Παντοδύναμος ἀπευθύνει πρὸς
» πάντας, ὅσοι διήγαγον ἐδῶ κάτω βίον ἀνεπίληπτον·
» καὶ διευθύνθη μετ' ἄκρας χαρᾶς πρὸς τὰς οὐρανίους
» σκηνάς. Διαβάτα, ἀποστομάτισον τὸν πρῶτον στί-
» χον τοῦ Κούρ-ᾶν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ Χουσεῖν
» -πασσά. Μάθε δὲ προσέτι ὅτι ποιητῆς τοῦ ἐπιταφί-
» ου τούτου εἶνε ὁ Βασσίφ, ὃς τις εὐχεται ὥστε ὁ
» παράδειτος νὰ ᾔηνε ἡ αἰωνία του κατοικία. »

Μετὰ τὸν τοῦ Χουσεῖν-πασσά τάφον, ἔλκει τὰ
βλέμματα τοῦ διαβάτου εἰς τὸ Ἐϊούμπ καὶ ὁ τουλμπές
τῆς μητρὸς τοῦ Σουλτάν-Σελήμ τοῦ Γ', κτίριον ἀρ-
χιτεκτονικῶς κανονικώτατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον
καὶ διὰ τὴν τῶν μαρμάρων καλλονὴν πολυτελέστατον,
ἐκκλίνον δὲ κατὰ τὴν ἁρμονίαν ἐπὶ τὸ Ἀραβικώτερον.
Ἀποτελεῖ δὲ τὸ ἀντίβροπον τῆς εἰς τὴν ἐτέραν ἄκραν
τοῦ προώπου τοῦ Πτωχοτροφείου ὠκοδομημένης κρή-
νης. Ὁ δὲ ἐν αὐτῷ τάφος τῆς περιφήμου ταύτης γυ-
ναϊκὸς εἶνε περιτραχημένος μετ' ἐκτενέστατον κεκοσμημέ-
νον μετ' ἀγαθῶν μαρμαρίνων. Ὅς τις γνωρίζει πόσον σέ-
βας, καὶ ὁποίαν εὐπείθειαν ἀπονέμουσι θρησκευτικῶς
οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὰς μητέρας των, ἐκεῖνος δύναται
εὐκόλως ν' ἐξηγήσῃ τὴν ἐπιβροχὴν, ἣν ἔσχον κατὰ
καιροὺς ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρα-
τορίας αἱ μητέρες τῶν Σουλτάνων (Βαλιδέ), αἵτινες τι-
τλοφοροῦμεναι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Μητέρες τῶν
πιστῶν, εἶνε ἀπηλλαγμένοι, αὐταὶ μόναι μεταξὺ τῶν
Τουρκοῦν, καὶ τῆς τοῦ Νάμ-ἰχράμ ὑποχρεώσεως.
Ἀλλ' ἡ Βαλιδέ τοῦ Σουλτάν-Σελήμ, θυγάτηρ χριστι-
ανοῦ, ὡς λέγεται, ἱερέως ἐκ Γεωργίας, εἶχε, παρεκτός
τούτου, καὶ νοῦν ἀρχικὸν ἐκ φύσεως· ὅθεν καὶ εἰς αὐτὴν

[1] Ἡ τελετὴ αὕτη ἀναλογεῖ μετὰ τὴν ἐπέφιν τῶν χριστιανῶν βα-
σιλέων.

ἀποδίδουσι κατὰ μέγα μέρος τὴν εὐημερίαν, ὅσης ἀπὸ λυσε τὸ Κράτος, καὶ ἰδίως ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ λαοποθήτου τούτου Σουλτάνου.

Υπάρχει δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς τὸ Ἐἰοῦμπ καὶ ἐν Σχολεῖον τῶν θεολογικῶν παραδόσεων (Σουννέτ), καὶ ἕτερον προκαταρκτικὸν μὲ μίαν βιβλιοθήκην, ἰδρύματα τοῦ περιφημοτέρου τῶν πώποτε ἰσχυσάντων ἀρχιευνούχων Βεκίρ, ἀκμάσαντος ἐπὶ τῶν Σουλτάνων Ἀχμέτ τοῦ Γ' καὶ Μαχμουτ τοῦ Α'. Ὁ ἐκτομίας οὗτος, ἀγορασθεὶς διὰ τριάκοντα μόνᾳ γρόσια ὑπὸ τῶν τῆς Ἀθητησινίας σωματοτεμπόρων, ἀφῆκεν, ἀποθανὼν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1746, 18,000 πουργεῖων (20,000,000 δραχμῶν), 160 σκευὰς πολυτίμου; ἱππων, καὶ 800 ἀδαμάντινα ὠρολόγια. Ἐξῆσε δὲ 96 χρόνους, ἐξ ὧν τοὺς τριάκοντα πραγματικῶς ἐβασίλευσεν, οὐ μόνον ἐν τῷ Σαραγίου, ἀλλ' ἐπὶ πάσης τῆς Αὐτοκρατορίας. Αὐτοῦ κτίσμα εἶνε καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀ γ τ ζ α μ ι, καθὼς καὶ ἐν ἄλλο Σχολεῖον πλησίον τοῦ Πασσᾶ-καπουσοῦ, παρὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐτάφη.

Ἀλλὰ κατὰ σύμπτωσιν ἄρ' αὖτε ἀπλῆν, ἡ κατὰ συνέπειαν αἰτίας ἄλλης, εἶνε εἰς τὸ Ἐἰοῦμπ μία ὁλόκληρος ὁδὸς, προσδιωρισμένη εἰς κατασκευὴν καὶ πώλησιν τῶν παιδικῶν ἀθυρμάτων; ὥς ἐάν εἴ ᾔθελεν ἡ τύχη (λέγει Γάλλος τις συγγραφεὺς) νὰ ἀντιπαραθέσῃ εἰς ἐν τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ματαιότητα τοῦ θίου.»

ΟΔΟΠΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

(Ἴδε φυλ. ΙΗ.)

Α'.

— Ὁ Γραμματεὺς λοιπὸν ἔλαβε τὰς δύο λαβίδας, καὶ μὲ μεγάλην ταχύτητα ἤρχισε νὰ τὰς κινή πρὸς δεξιὰ καὶ πρὸς ἀριστερά· παρετήρησα δὲ ὅτι συγχρόνως ἐκινουῦντο κατὰ τὰς αὐτὰς διευθύνσεις καὶ αἱ ὑπεράνω αὐτῶν βελόνας. Ἀμέσως δὲ στραφεὶς πρὸς ἡμᾶς,

— Ἡ συνοδία, εἶπε, φθάνει τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς Κόβεντρυ.

— Πότε ἀναχωρεῖ ἡ ἐκτακτος ἡ ταχυπορικὴ ἀπὸ Λονδίνου; ἠρώτησεν ὁ Ἐδουάρδος.

— Τώρα εἶναι ἐννέα παρὰ τέταρτον, ἀπεκρίθη ὁ Γραμματεὺς, ἀποβλέψας πρὸς τ' ὠρολόγιον. Ἀναχωρεῖ εἰς τὰς δέκα.

Τότε ὁ Ἐδουάρδος, σχίσας ἄλλο φύλλον ἀπὸ τὸ χαρτοφυλάκιόν του, καὶ σκεφθεὶς μίαν στιγμὴν, ἤρχισε νὰ γράφῃ. Ἀλλ' ἐνῶ ἀκόμη ἦν περὶ τοῦτο ἡσχολημένος, ἠκούσθη κώδωνισμός ὁξὺς, καὶ ἀναβλέψας ἐγὼ, εἶδα ὅτι προήρχετο ἀπὸ μικρὸν κώδωνα προσηρμωμένον εἰς ἐν τῶν δύο κιβωτίων. Ἀμέσως ὁ γραμματεὺς ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς αὐτὸ, καὶ προσηλώσας τὸ βλέμμα εἰς τὰς βελόνας, αἵτινες ἤρχισαν κινούμεναι πρὸς δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἀπήγγειλε μεγαλοφώνως τὰ ἀκόλουθα.

— Ὁ Οὐίλλισὼν συνελήφθη. Μία γυνὴ τὸν συνοδεύει. Τί τὰ γίνῃ;

Ἀμα ἤκουσε τοῦτο ὁ Ἐδουάρδος, ἔγραψεν εἰς ἄλλο φύλλον τὰς λέξεις. Νὰ περιμεῖνῃ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῶν Βασιλικῶν Ὀπλῶν, μετεβίβασεν αὐτὸ εἰς τὸν

ἀστυνόμον, καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸν γραμματέα, ὅστις ἀμέσως ἔλαβε πάλιν εἰς χεῖρας τὰς λαβίδας καὶ ἤρχισε νὰ τὰς κινή.

Συγχρόνως δὲ ὁ Ἐδουάρδος ἐξηκολούθησε γράφων εἰς τὸ πρῶτον φύλλον ὃ εἶχε σχίσει, καὶ ἅμα τελειώσας, τὸ παρέδωκε κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Γραμματέα, ὅστις εἶχε παύσει ἐργαζόμενος εἰς τὸ κιβώτιον, καὶ κατέθεσε συγχρόνως καὶ ποσότητά τινα χρημάτων. Ὁ δὲ γραμματεὺς ἀνέγνω τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις. *Λονδίνον, Τερμινστραϊτ, 84. Κυρία Σίγκλαιρ. Διὰ τῆς ἐκτάκτου συνοδίας, ἀναχωρούσης εἰς τὰς 10, ἐλθετε εἰς Κόβεντρυ, ξενοδοχεῖον Βασιλικῶν Ὀπλῶν, καὶ εὑρεθε ὅ,τι ζητεῖτε. Καὶ ἀμέσως τὰς χεῖρας πάλιν εἰς τὰς λαβίδας.*

— Καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἠρώτησεν ἡ Καλλιόπη, ἔφθασεν εἰς μίαν ὥραν εἰς τὸ Λονδίνον;

— Τῆς μιᾶς ὥρας, ἀπεκρίθη ἐγώ, τὸ ἤμισυ ἀπῆλθε διὰ νὰ σταλῇ ἡ ἀγγελία ἀπὸ τὸν σιδηρόδρομον τοῦ Λονδίνου εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Κυρίας Σίγκλαιρ, ἡ δ' ἄλλη ἡμίσεια διὰ νὰ φθάσῃ ἡ Κυρία Σίγκλαιρ ἀπὸ τῆς οἰκίας τῆς εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Ἀπὸ Ρυγδὺ δὲ μέχρι Λονδίνου ἔφθασεν ἡ ἀγγελία εἰς ἐν μυριστὸν τοῦ δευτερολέπτου, καθὼς ἐμανθάνομεν ἐν Ρυγδὺ τὴν ἀφίξιν τῆς συνοδίας εἰς Κόβεντρυ καθ' ἣν στιγμὴν ἔφθανε, καὶ ὡς εἶχομεν τὴν ἀγγελίαν ὅτι συνελήφθη ὁ Οὐίλλισὼν τὴν στιγμὴν καθ' ἣν συνελήφθη.

— Ἀλλὰ τὰ θαύματ' αὐτὰ ὑπερβαίνουσιν, εἶπεν ἡ Καλλιόπη, καὶ τοῦ γάλατος τοὺς ὠκεανούς καὶ τοὺς κυνοκεφάλους ἀνθρώπους. Δὲν θὰ μᾶς εἰπῇτε διὰ ποίας μαγείας ἐγίνοντο;

— Διὰ τοῦ τηλεγράφου, εἶπον ἐγώ.

— Διὰ τοῦ τηλεγράφου, ἀπεκρίθη ἐκείνη, εἶναι ἀπόκριτις ἀρίστη δι' ὅσους τὴν ἐννοοῦν. Ἀλλὰ τί ἐστὶ τηλεγράφος;

— Προσέξατε, ὑπέλαβον. Θὰ ἐφελκύσετε ἐπ' ἐμὲ τὴν ἀδιάλλακτον ἐχθραν τῆς Κυρίας Ἀγλαίας.

— Ἐμοῦ; εἶπεν ἡ Ἀγλαία· παντάπασιν! Ῥητορεύετε, ἐγὼ δὲν προσέχω.

— Ἐξηγήσατέ μοι ὀλίγον πῶς ἐνεργεῖ ὁ τηλεγράφος, ὥστε νὰ ἐκτελῇ τοιαῦτα θαύματα;

— Πρὸ παντὸς ἄλλου, ἤρχισα ἐγώ, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇτε ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν φύσιν μία δύναμις, ἡ, ἂν θέλητε, ἐν ρευστὸν λεπτότατον, ἀόρατον, πενταγνηκίνητον καὶ ταχύτατον, διαφόρους δὲ ἐνεργείας ἔχον, καὶ καλούμενον ἡλεκτρικὸν ρευστὸν ἢ ἡλεκτρικὴ δύναμις. Ἄν λάβητε μικρὰς πλάκας χαλκοῦ καὶ ἄλλας ζίγκου, καὶ θέσητε ἀλλεπαλλήλως ἀνὰ μίαν πλάκα τοῦ ἐνὸς μετάλλου ἐπὶ μιᾶς τοῦ ἄλλου, τὸ ἄθροισμα τῶν πλακῶν τούτων ἔχει τὴν ιδιότητα ν' ἀναπτύσσῃ εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ ἡλεκτρικὸν ρευστὸν, καὶ εἰς τόσον μεγαλύτερον, ὅσον περισσότερα εἶναι τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὸ ζεύγη τοῦ διπλοῦ μετάλλου. Τοῦτο εἶναι ἡ λεγόμενη Βολταϊκὴ στήλη, ἐπώνυμος τοῦ ἀνακαλύψαντος τὴν ιδιότητα αὐτῆς Βόλτα.

— Καλὰ νὰ πάθῃς, εἶπεν ἡ Ἀγλαία πρὸς τὴν Καλλιόπην. Ἀκουε τώρα μᾶθημα φυσικῆς!

— Δὲν βλάπτει, εἶπεν ἡ Καλλιόπη· ἐξακολουθήσατε, παρακαλῶ.